

Právo Evropské unie

4. Přednáška

Prameny práva EU. Vazby
mezi orgány, rozhodovací
procedurey

Právo EU

- EU od členských států získala pravomoc vytvářet právní normy závazné nejen pro tyto státy, ale i pro vnitrostátní subjekty těchto států (osoby).
- EU tak vytvořil svůj vlastní právní systém.

Kategorizace norem podle způsobu resp. subjektu jejich tvorby

- 1. normy vytvářené státy (akty členských států), tedy právo primární
- 2. normy vytvářené orgány EU (akty EU) na základě zmocnění práva primárního (právo sekundární)

Kategorizace norem podle způsobu resp. subjektu jejich tvorby

- 3. mezinárodní smlouvy uzavírané EU (a případně zároveň členskými státy) se státy nečlenskými
- 4. právo, které není vytvářeno činností čl. států či EU, ale vzniká spontánně jako projev respektu určitým společenským zájmům a hodnotám, tzv. obecné právní zásady

Rozhodnutí Soudního dvora

- Specifickou povahu vykazují rozhodnutí Soudního dvora.
- Zde můžeme rozlišovat dvě situace:
 - 1. rozhodnutí Soudního dvora, kterými jsou rušeny akty EU pro neplatnost
 - 2. výkladová rozhodnutí Soudního dvora

Z hlediska vnitrostátního uspořádání systému – hierarchie norem

- 1. „ústava“ EU, kterou tvoří zřizovací smlouvy tří Společenství a další smlouvy je měnící a doplňující
- 2. ostatní právní předpisy, které musí být s „ústavou“ v souladu

Kategorizace z hlediska obsahového

- 1. právo institucionální
- 2. právo materiální

Akty členských států

- a) zřizovací smlouvy
- b) subsidiární smlouvy
- c) akty zástupců členských států

Zřizovací smlouvy (právo primární)

- Pařížská smlouva o zřízení ESUO
- Římské smlouvy o zřízení EHS a EURATOMu
- Slučovací smlouva
- Jednotný evropský akt
- Maastrichtská smlouva o Evropské unii
- Amsterdamská smlouva
- Smlouva z Nice
- Smlouvy o přístupu nových členů
- Lisabonská smlouva

Změny a doplňky (revize) zřizovacích smluv

- není možné změnit prostou společnou dohodou všech zúčastněných států, ale je nezbytná účast též orgánů Unie.
- návrh se podává Radě.
- O případné změně rozhoduje konference zástupců vlád čl. států následně svolaná Radou.
- ratifikace všemi čl. státy

Přílohy, protokoly a prohlášení

- Přílohy a protokoly jsou nedílnou součástí zřizovacích smluv
- Prohlášení zřejmě nemohou být považována za součást smlouvy, neboť nepředstavují shodný projev vůle smluvních stran.

Subsidiární smlouvy

- mezinárodní smlouvy sjednané na půdě EU výhradně mezi členskými státy
- jejich předmětem jsou věci nepatřící do kompetence EU, avšak mají značnou důležitost pro zajištění jeho činnosti

Akty zástupců členských států

- přijímají je členové Rady na některých zasedáních Rady jako zástupci svých států a nikoli jako členové Rady
- přijatý akt pak není aktem Rady, nýbrž aktem těchto zástupců

Akty orgánů EU (sekundární právo)

- 1. nařízení (regulations)
- 2. směrnice (directives)
- 3. rozhodnutí (decisions)
- 4. doporučení (recommendations)
- 5. stanoviska (opinions)

Nařízení

- závazný akt normativní povahy
- přímo zavazuje jak čl. státy, tak i osoby, jednotlivce
- používá se tam, kde je vhodné určitou otázku regulovat jednotně pro celou EU
- nařízení je pro právo EU tím, čím je pro vnitrostátní právo zákon

Směrnice

- nemá obecnou závaznost ve vztahu k jednotlivcům, je adresována výhradně čl. státům
- předepisuje jen výsledek, jehož má být dosaženo, zatímco formy a metody dosažení tohoto cíle zůstávají na vůli státu
- obsahuje lhůtu, do jejíhož ukončení musí být transponovány do vnitrostátního práva

Integrace je z tohoto pohledu zajišťována dvojím způsobem:

- 1. unifikací práva, tj. „tvrdým způsobem“ prostřednictvím nařízení
- určitá otázka je upravena výlučně právem EU, které nahradí případnou vnitrostátní legislativu.
- V každodenní praxi je pak používáno právo EU

Integrace je z tohoto pohledu zajišťována dvojím způsobem:

- 2. sbližováním práva, tj. „měkkým“ způsobem prostřednictvím směrnic
- směrnice stanoví právní rámec a cíl, který má být dosažen

Rozhodnutí

- je individuálním aktem zavazujícím pouze subjekty, jimž je adresováno, např. osobám nebo státům.
- postrádají na rozdíl od nařízení všeobecnou právní závaznost a nelze je tak považovat za skutečný pramen práva.

Doporučení a stanoviska

- Nejsou právními akty a jsou tedy právně nezávazná. Mají jen pomocnou roli, jejich nerespektování nelze právně sankcionovat.
- Doporučení lze chápat jako svého druhu návody k určitému žádoucímu či preferovanému chování.
- Stanoviska vymezují názory a postoje orgánů EU, které ji vydaly, k určité věci.

Jiné akty Společenství

- 1. zelené knihy a
- 2. bílé knihy
- v obou případech se nejedná o právně závazné dokumenty
- nelze je považovat za pramen práva.
- Přesto jsou velmi významné a zásadní měrou mohou ovlivňovat budoucí legislativu

Mezinárodní smlouvy

- Právní nástroj vnějších vztahů EU.
- Je tomu tak proto, že tyto vnější vztahy, tedy k subjektům mimo EU, nemohou být regulovány unijním právem, ale pouze právem mezinárodním.

Obecné zásady práva EU

- jsou obsahově obecná, a tudíž relativně abstraktní pravidla
- základní zásady, které ovládají právo EU
- zdrojem obecných zásad práva EU jsou: zřizovací smlouvy a vnitrostátní právní řady členských států

Výčet obecných zásad práva EU

- Zvláštní zákony mají přednost před obecnými zákony
- Pozdějším zákonem se ruší předchozí.
- V pochybnostech ve prospěch obviněného
- Zákaz retroaktivity
- Nikdo nemůže druhému převést víc práv než sám má

Výčet obecných zásad práva EU

- Obecné zásady, které se týkají postavení jednotlivce a které mají původ ve vnitrostátních právních řádech členských států:
 - Zásada ochrany základních lidských práv
 - Zásada právní jistoty, která zahrnuje
 - Nabytá práva a zákaz retroaktivity
 - Legitimní očekávání

Výčet obecných zásad práva EU

- Právo na řádný proces, která zahrnuje
- Právo být slyšen
- Právo na obranu
- Právo na styk s advokátem
- Zásada rovnosti (zákaz diskriminace)

Systemové zásady vlastní právu EU jakožto právu nadstátní organizace

- a) zásada týkající se pravomoci EU ve vztahu k členským státům:
- Zásada svěřených pravomocí, která zahrnuje zásady
- Subsidiarity
- Proporcionality

Systemové zásady vlastní právu EU jakožto právu nadstátní organizace

- b) Zásady pro aplikaci práva EU v členských státech a to
 - Zásada přednosti práva EU před právem vnitrostátním
 - Zásada přímého účinku práva EU
 - Zásada odpovědnosti členského státu za porušení práva EU vůči jednotlivci

Systemové zásady vlastní právu EU jakožto právu nadstátní organizace

- c) Specifická zásada týkající se obsahu práva EU: zákaz diskriminace osob podle státní příslušnosti

Soudní dvůr – tvůrce práva

- Judikatura Soudního dvora je obecně považována za směrodatnou, obsah práva EU není určen jen zněním vlastního textu příslušného předpisu, ale také jeho výkladem na základě předchozí judikatury Soudního dvora

Interpretační činnost Soudního dvora:

- Týká se následujícího:
- Specifikace obsahu obecných pravidel či pojmů obsažených v právu EU
- Zaplňování mezer v právu EU
- Stanovení zásad pro aplikaci práva EU v členských státech
- Formulace základních zásad práva EU (např. ochrana lidských práv)

Vzájemné vztahy mezi orgány

- **Evropská rada** (hlavní politický orgán, činí zásadní politická rozhodnutí)
- Rada (legislativní a rozpočtová funkce)
- Evropský parlament (rozpočtová a legislativní funkce)
- Komise (výkonná, kontrolní a limitovaná legislativní funkce)
- Soudní dvůr (prosazování práva EU)
- Účetní dvůr (kontrola hospodaření)

Vzájemné vztahy mezi orgány

- systém vzájemné kontroly je specifický
- ER se sice podílí na ustavování Komise, ale nemůže ji v případě, že poruší právo, odvolat.
- Tato kontrola je vykonávána Evropským parlamentem, resp. Soudním dvorem

Řádný legislativní postup

- Odkazují-li Smlouvy, pokud jde o přijetí aktu, na řádný legislativní postup, použije se následující postup: Komise předloží Evropskému parlamentu a Radě návrh.

Řádný legislativní postup

- **První čtení**
- EP přezkoumá návrh Komise během prvního čtení a může jej buď schválit beze změn, nebo upravit.
- Rada se může během svého prvního čtení rozhodnout postoj EP schválit, čímž se legislativní akt považuje za přijatý, nebo může postoj EP pozměnit a vrátit návrh EP k druhému čtení.

Řádný legislativní postup

- **Druhé čtení**
- Evropský parlament má 3 měsíce od postoupení postoje na schválení, odmítnutí nebo navrhnutí změn.
- Rada ve lhůtě 3 měsíců od obdržení změn Evropského parlamentu kvalifikovanou většinou schválí nebo neschválí navrhované změny.

Řádný legislativní postup

- Neschválí všechny změny, svolá předseda Rady po dohodě s předsedou Evropského parlamentu ve lhůtě šesti týdnů dohodovací výbor.
- Dohodovací výbor se skládá z členů Rady nebo z jejich zástupců a ze stejného počtu členů zastupujících Evropský parlament, má za úkol dosáhnout přijetí dohody.

Řádný legislativní postup

- **Třetí čtení**
- Schválí-li dohodovací výbor v lhůtě šesti týdnů společný návrh, mají EP, který se usnáší nadpoloviční většinou odevzdaných hlasů, a Rada, která rozhoduje kvalifikovanou většinou, ode dne tohoto schválení šest týdnů na to, aby přijaly navrhovaný akt v souladu se společným návrhem.

Řádný legislativní postup

- Pokud je legislativní návrh v kterékoli fázi postupu odmítnut nebo pokud Parlament a Rada nemohou nalézt kompromis, návrh přijat není a řádný legislativní postup je ukončen.

Legislativní procedury užívané kdysi

- Konzultační procedura
- Procedura spolupráce
- Rozhodování bez účasti EP